

Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının
14.09.2020-ci il tarixli

Kafedras iclası (Protokol №1) ilə
təsdiqlənmişdir

Kafedra müdiri: akad. M.K.İmanov

Fənn Sillabusu

Fənnin adı:	Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında ezoterik təlim (seçmə fənn)	Akademik yarım il:	2020-2021-ci tədris ili
Fənnə ayrılan saatlar:	45	Tədris forması: (ənənəvi/məsafədən)	Məsafədən
Fənnin krediti:	4	Fənn müəllimi:	f.f.d., dos. Aytən Abuzər qızı Hacıyeva
Dil səviyyəsi/Fakültə	Azərbaycan dili / Filologiya fakültəsi		
Qrup: Dərs saatları:	430 a, 430 b II və IV günlər, saat 14:00 Noyabr ayından sonra tək II gün	Virtual/ofis saatları	
Fənn üzrə qrup rəhbəri:		Fənn müəlliminin MS Teams hesabı:	ay-haciyeva@adu.edu.az

Fənnin təsviri

“Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında ezoterik təlim” fənni Filologiya fakültəsinin “Azərbaycan ədəbiyyatı” ixtisasının III kurs tələbələri üçün nəzərdə tutulmuşdur. Mikrokosmos və makrokosmosun qarşılıqlı əlaqəsi, bir-birinə təsiri, keçidi və s. kimi məsələlər Uzaq Şərq-Şərq-Qərb dini-mistik təlimlərində müqayisəli şəkildə kamil insan problemi kontekstində araşdırılır. Ezoterizmin nəzəri əsasları, ezoterik rəmzlər haqqında məlumatla yanaşı, Azərbaycan klassik ədəbiyyatı nümayəndələrinin əsərlərinin görünməyən tərəfləri araşdırılır, Nizami, Nəsimi, Füzuli yaradıcılığında təmsil olunmuş fəlsəfi poeziyanın ezoterik müstəvisi üzə çıxarılır

Şərtlər

Tədrisə dair tələb olunan bilik elmi, sistemli, ardıcıl və səlis olmalı, tələbələrdə fənlərarası əlaqə, mövzulararası əlaqə, mübahisə və polemikalar, müqayisə kimi bacarıqlar aşılmalıdır. Bu fənn 45 saat, 4 kreditdir.

Məsafədən təlimin məzmunu

Mövcud pandemiya şəraitində təşkil olunan məsafədən dərslərin təşkili zamanı elmi-metodiki məlumatların mövcud elektron resurslar vasitəsilə ötürülməsi tədris prosesində sistemliliyin qorunması və boşluqların qarşısının alınması baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Fənnin məqsədi

Fənnin əsas məqsədi insanın hiss və duyğularını, düşüncə tərzini, mübarizə əzmini əks etdirən ədəbiyyat vasitəsilə tələbələrdə etik-mənəvi dəyərləri, milli-tarixi keçmişə hörmət, vətənpərvərlik duyğularını aşılamaqdan ibarətdir. Bunlarla yanaşı tələbəyə hazır mühakimə əzbərləməyi yox, mühakimə yürütməyi öyrətməkdir.

Fənn üzrə təlim nəticələri

Koqnitiv (idraki bacarıqlar), affektiv (hissi-emosional sahədə inkişaf) və psixomotor öyrənmə (fiziki və ya praktiki bacarıqlar) prosesində əldə olunan təlim nəticələri dərsin keyfiyyətini müəyyən edir. Bu kursda tələbələr:

konstruktivizm nəzəriyyəsində qeyd olunduğu kimi, tədrisə yaradıcı yanaşır;
bu günün reallıqları, problemlərini ədəbiyyatın tədrisində nəzəri biliklərin əsasına çevirə bilir;

ədəbiyyatın tədrisinin məzmununu milli və ümumbəşəri dəyərləri əks etdirməklə, humanistlik, dünyəvilik, varislik, inteqrativlik prinsipləri əsasında müəyyənləşdirir;

tədrisin problemlərinin həllini dövlətin təhsil siyasətinə uyğunlaşdırır;
məzmunu nəticəyönümlülük, şəxsiyyətyönümlülük, şagirdyönümlülük prinsipləri əsasında müəyyənləşdirir;

yeniyetmə və gənclərin davamlı inkişafalarını təmin edən, müstəqil həyatda lazım olan zəruri biliklərin və əqli, informativ-kommunikativ, psixomotor bacarıqların aşılmasını təmin edir;

Qiymətləndirmə meyarları və mərhələləri

Qiymətləndirmə mərhələləri: Kollokviumlar (cari qiymətləndirmə)
Onlayn dərslərdə aktiv iştirak(cari qiymətləndirmə)
Sərbəst iş
İmtahan (aralıq qiymətləndirmə)

İmtahan (aralıq qiymətləndirmə)

Aralıq qiymətləndirmə kursun sonunda aparılır və onun təşkili forması mövcud şəraitə uyğun olaraq dəyişə bilər.

Qiymətləndirmə sistemi/meyarları

100 ballı sistem haqqında; 60-40 prinsipi; semestr dövründə gündəlik fəaliyyətə 40 bal verilir.

Qiymətləndirmənin komponentləri

Kollokvium 1: (cari qiymətləndirmə)

Dəyəri: Cari qiymətləndirmənin 25 faizini təşkil edir

Tarix: Dərs cədvəlində qeyd olunur.

Tapşırıq növü: PPT tədqimatlar

Təsvir: Ədəbiyyatın tədrisi metodikasının problemləri mövzuları əsasında PPT tədqimatlar vasitəsilə kollokvium keçiriləcək; verilən tapşırıqlar kursda həmin tarixəcən keçirilən mövzuları əhatə edəcək

Onlayn dərslərdə aktiv iştirak(cari qiymətləndirmə)

Dəyəri: Cari qiymətləndirmənin 25 faizini təşkil edir

Tarix: Dərs cədvəlində qeyd olunur

Type: Onlayn dərslərdə, müzakirələrdə aktiv iştirak kursun təlim nəticələrində 10 balla qiymətləndirilir

Description:

Kollokvium 2: (cari qiymətləndirmə)

Dəyəri: Cari qiymətləndirmənin 25 faizini təşkil edir

Tarix: Dərs cədvəlində qeyd olunur

Tapşırıq növü: onlayn test

Təsvir: Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında ezoterik təlim fənninin mövzuları əsasında onlayn test vasitəsilə kollokvium keçiriləcək; verilən suallar kursda həmin tarixəcən keçirilən mövzuları əhatə edəcək

İmtahan (aralıq qiymətləndirmə)

Dəyəri: Ümumi qiymətləndirmənin 60 faizini təşkil edir.

Tarix: İmtahan cədvəlində qeyd olunur

Tapşırıq növü: açıq suallar

Müddəti:

Təsvir: İmtahan onlayn formada keçirilir və tədris prosesində mənimsədilmiş bilik və bacarıqları əhatə edir

Cari qiymətləndirmənin cədvələ salınması

Kollokviumlar sillabusda qeyd olunan tarixdə yazılmalıdır. Semestr boyu tələbələr iki kollokvium verir və 20 bal qazanır. Onlayn dərslərdə aktiv iştirakına görə əlavə 10 bal əldə edir. Sərbəst işə görə də 10 bal qazanır. Kollokviumlarda istifadə oluna biləcək tapşırıq növlərini fənnin məzmunundan asılı olaraq müəllim seçir və sillabusda qeyd edir.Kollokvium suallarının hazırlanması ilə bağlı İnternet resurslardan istifadə etmək olar. Məsələn, <https://writing.colostate.edu/guides/teaching/e238/exams.cfm>

Davamiyyət gözləntiləri (sinxron tədris formasında)

Fənnə ayrılan saatların 25%-dən çoxunda iştirak etməyən tələbə imtahana buraxılmır. Mövcud vəziyyətlə əlaqədar olaraq bu rəqəm bir qədər dəyişə bilər.

Dərsdə fəal iştirak (sinxron və asinxron tədris formalarında)

Fənnin məzmun və xüsusiyyətindən asılı olaraq sinxron və ya asinxron tədris formalarından istifadə oluna bilər.

Sərbəst iş

Sərbəst işin təşkili formasını müəyyən edilir və burada onun təsvirini verilir. Sərbəst işin təqdim etmək üçün son tarix öncədən müəyyən olunur. Sərbəst iş 10 bal ilə qiymətləndirilir

Məsafədən tədris üçün tövsiyyə olunan tətbiqetmələr

Onlayn dərslərin MS Teams platforması üzərindən aparılır, tətbiqetmələrin istər mobil, istərsə də desktop (stolüstü) versiyası yüklənir.

Tədris və təlim metodları

Dərsdə qoyulan problemlər interaktiv xarakter alsın deyə ona praktik mövqedən yanaşılmalıdır. Onda fənn icraçılıq tələb edəcək ki, bu da müasir təhsil sisteminin əsas tələblərindəndir. İnteraktiv təlim metodlarından ədəbi məktublar, "İnsert" (interaktiv qeydetmə sistemi), "İki hissəli gündəlik", "Konseptual cədvəl", esselərdən istifadə etmək olar. Ədəbiyyat dərslərində proqram materiallarının xarakterindən asılı olaraq müxtəlif əyani vasitələrdən istifadə:

- Müəllimin canlı, obrazlı və emosional sözü əyaniliyin başlıca vasitəsi kimi
- Marker əyani vasitə kimi
- Əlavə ədəbiyyatların (bədi, elmi, publisistik, xatirə və s.) dərsə cəlb olunması
- Sxem, slaydlar, cədvəl, xəritə, portret, illüstrasiyalar
- Sənətkarın həyatına, əsərlərinə dair fotomontajlar
- Lent yazıları (audio və video kasetlər)
- Sənədli və yaxud bədii filmlər (fraqmentlər)
- Şəxsi əşyaların, məktublarn nümayiş olunması və s.
-

Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan tələbələrle iş

Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan və ya yüksək akademik göstəriciləri olan tələbələrle işi asinxron tədris formasında təşkil etmək mümkündür

İstifadə olunacaq resurslar (Elektron/Yükləmələr/Əlavə materiallar)

1. Abdullayeva M. Klassik poeziya; ezoterek xəzinə. Bakı, 2009.
2. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi, II c. Bakı, 2007.

3. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi, III c. Bakı, 2009.
4. Bünyadzadə K. Təsəvvüf fəlsəfəsinin ilk mənbələri. Bakı, 2003.
5. Cümşüdoğlu N. Füzulinin sənət və mərifət dünyası. Bakı, 1997.
6. Əhmədov Ə. Nizami elmsünas. Bakı, 2001.
7. Əsgər Şahi. Məhəmməd Füzuli qəzəllərinin irfani şərhli. Bakı, 2012.
8. Füzuli. Seçilmiş əsərləri. Bakı, 1984.
9. Göyüşov N. Cəlaləddin Rumi, ruhi işıqlanma və batini mərifət. Bakı, 2008.
10. Göyüşov N. Quran və irfan işığında. Bakı, 2004.
11. Həsənoğlu Ə. Nəsimi "Ənəlhəqqi"nin kökləri. Bakı, 2004.
12. İbrahimov S. Klassik ədəbiyyatda vəhdəti-vücut. Bakı, 2004.
13. M. C. Ruminin sufilik fəlsəfəsi. Bakı, 2006.
14. Məmmədov Z. Ş. Sührəverdi. Bakı, 1991.
15. Rüstəmov A. Məhəmməd Füzuli. Bakı, 1994.
16. Rüstəmov A. Nizami Gəncəvi həyatı və sənəti. Bakı, 1979.

Kursun qiymətləndirilməsi/Tələbə rəyləri

Kursun tələbələr tərəfindən qiymətləndirilməsinin anonim şəkildə aparılması nəzərdə tutulmuşdur.

Kursun məzmununun müfəssəl təsviri

Kurs eyni zamanda gələcək müəllimlərin ədəbi inkişafı, təlim metodları və üsulları, pedoqoji fəaliyyətin əsas sahələri haqqında bilik və bacarıqlara yiyələnməsini, yaradıcı pedaqoji fəaliyyətə hazırlığını təmin edir. Təlimin şəxsiyyətyönümlü seçiyyəsi, müəllim-şagird əməkdaşlığı ilə bağlı məsələlərin dərinlən mənimsənilməsi bu baxımdan çox əhəmiyyətlidir.

Həftə	Modul / Bölmə / Fəsil	Modul / Bölmə/ Fəsil təlim nəticələri	Oxu materialı	Tədris forması
15.09.2020 17.09.2020 (4 saat)	<i>Ezoterik ədəbiyyatın nəzəri əsasları.</i> 1. Ezoterizm nədir? 2. Klassik poema mistik fəlsəfi traktat kimi. 3. Filosof şairlər nəfs haqqında.	Ezoterizm insan, kainat, insan-Allah münasibətləri haqqında bilgi verən bir təlimdir.	1. Abdullayeva M. Klassik poeziya: ezoterik xəzinə, B. 2009. Göyüşov N. Təsəvvüf anamları və dərvişlik rəmzləri, B. 2001.	onlayn

<p>22.09.2020 (2 saat)</p>	<p><i>Ezoterik ədəbiyyatda sənət və mərifət.</i> 1. Vəhdəti – vücut və mərifət 2. Məcəzi və həqiqi eşq.</p>	<p>Vahid həqiq, bütün varlıqların həmin başlanğıcdan yaranması. İbn Ərəbi vəhdəti-vücudun banisi kimi</p>	<p>N.Cümşüdoğlu. Füzulinin sənət və mərifət dünyası , B 1997</p>	<p>onlayn</p>
<p>24.09.2020 (2 saat)</p>	<p><i>Mərifət rəmzləri və söz sənəti.</i> 1. Mələmət və xarabat. 2. Məqam və hal.</p>	<p>İnsanın mənəvi təkamülü iki səpkidə gerçəkləşir, məqam və hal</p>	<p>1N.Cümşüdoğlu. Füzulinin sənət və mərifət dünyası , B 1997</p>	<p>onlayn</p>
<p>29.09.2020 1.10.2020 (4 saat)</p>	<p><i>Ezoterik ədəbiyyatın görkəmli nümayəndələri.</i> 1.Həllac Mənsur, E.Miyanəçi 2.F.Əttar 3.Mövlana və Şəms Təbrizi</p>	<p>Ezoterik ədəbiyyatın nümayəndələri əsərlərində mənəvi təkamül məsələlərindən bəhs etmişlər.</p>	<p>Abdullayeva M, klassik poeziya, ezoterik xəzinə, B 2009</p>	<p>onlayn</p>
<p>6.10.2020 8.10.2020 (4 saat)</p>	<p><i>N. Gəncəvi yaradıcılığında ezoterizm.</i> 1.“Sirlər xəzinəsi”ndə ezoterik rəmzlərin şərhı. 2.“Xosrov və Şirin” əsərində eşq və mərifət anlayışı. 3.“Yeddi gözəl” əsərində yeddi məqamın şərhı.</p>	<p>Nizami Gəncəvi poemalarında məcəzi məhəbbətin daxili transformasiyası, poemalarında simvolik struktur</p>	<p>Siracəddin H. Həzrəti Nizami Gəncəvinin “Sirlər xəzinəsi” məsnəvisinin şərhı, B. 2016.</p>	<p>onlayn</p>
<p>13.10.2020 (2 saat)</p>	<p><i>M. Əvhədi yaradıcılığında irfani ideyaların tərənnümü.</i> “Cami-cəm” poemasında ezoterizmin nəzəri prinsiplərinin həlli 22 məsələləri.</p>	<p>Əvhədi əsərlərində vəhdəti-vücüd təliminin əsas konsepsiyalarının bədii həlli</p>	<p>Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi, III c, B. 2009</p>	<p>onlayn</p>
<p>15.10.2020 (2 saat)</p>	<p><i>Y.Bakuvi və xəlvətlik.</i></p>	<p>Y.Bakuvinin xəlvəti görüşlərinə haqq</p>	<p>M.Rhtm Y.Bakuvi və xəlvətlik,</p>	<p>onlayn</p>

		sevgisi		
20.10.2020 (2 saat)	<i>Nəsiminin ezoterik görüşləri.</i> 1.Nəsiminin sufi-hürufi görüşləri. 2.Nəsimi yaradıcılığında “Ənəlhəqq” mövzusu.	Kod xarakterli məcazlar Nəsimi sirrinin əsası kimi. İki cihan anlamları	Həsənoğlu Ə. Nəsimi “Ənəlhəqqi”nin kökləri, B. 2004.	onlayn
22.10.2020 (2 saat)	<i>Şah Qasım Ənvarın yaradıcılığında ezoterizm.</i> 1.Ş. Q. Ənvarın lirikasında irfani dəyərlər. 2.Ş. Q. Ənvarın “Ənisül-arifin” əsərində sufi rəmzlər.	Ş.Q.Ənvar məhəbbətinin iki qütbü-vüsal və fəraq məqamı. Şairin əsərlərində sənət-gözəllik meyarları	Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi, IIIc, B. 2009.	
27.10.2020 (2 saat)	<i>Şah İsmayıl Xətayinin qızılbaşlıq təriqəti.</i> 1.Şairin lirikasında dünya, insan, cəmiyyət məsələlərinin qoyuluşu. 2.“Dəhnamə” poemasında ezoterizm	Ş.İ.Xətayinin yaradıcılığında küll-cüz, dərya-damcı nəzəriyyəsinin təzahürü	1.Qasımlı M. Ş. İ. Xətayinin lirikası, B. 2006.	onlayn
29.10.2020 3.11.2020 5.11.2020 10.11.2020 (8 saat)	<i>Məhəmməd Füzulinin ezoterik görüşləri.</i> 1.Şairin lirikasında eşqə münasibət. 2.“Leyli və Məcnun” əsərində təsəvvüfi görüşlər. 3.“Rind və Zahid” əsərində şəriət və təriqət qarşılıqlıması. 4.“Səhhət və Mərz” əsərində ruh və eşq anlayışları. 5.“Yeddi cam” əsərində ezoterizm.	Füzuli yaradıcılığında gözəllik və məhəbbət konsepsiyalarının bədii həlli. Haqq-həqiqət Allah vəhdəti. Füzuli sənəti ideal gözəllik, ülvyyə və harmoniya axtarışında	1.Cümşüdoğlu N. Füzulinin sənət və mərifət dünyası, B. 1997. 2.Abdullayeva M...Klassik poeziya ezoterik təlim. Bakı 2009	onlayn
17.11.2020 (2 saat)	<i>XIX əsrin I yarısında Azərbaycan poeziyasında sufizm</i> A.Bakıxanovun yaradıcılığında irfani dəyərlər	XIX əsrin I yarısında poeziyada irfan və təsəvvüf ideyalarının aktuallığı	Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi IV c, B. 2011	onlayn
24.11.2020 (2 saat)	<i>XIX yüzilliyin II yarısında sufi poeziya.</i> S. Ə. Şirvani yaradıcılığında ezoterizm.	S.Ə.Şirvani yaradıcılığında “həqiqi aşiq” anlayışı. Sənətkarın yaradıcılığına Füzuli təsiri	Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. IV c, B. 2011.	onlayn

1.12.2020 (2 saat)	S. Ə. Nəbati yaradıcılığında sufizm.	Vəhdəti-vücut Nəbati poeziyasının ana xətti kimi.	Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi IV c, B. 2011	onlayn
8.12.2020 (2 saat)	XIX əsr təriqət ədəbiyyatı S. Nigarinin poeziyasında irfani dəyərlər	Nigari poeziyasında sufi rəmzlər, mənəvi təkamül məsələsi	Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi IV c, B. 2011.	onlayn
15.12.2020 22.12.2020 (3 saat)	XX əsr Azərbaycan poeziyasında fəlsəfi ideyalar. H.Cavid yaradıcılığında sufizm.	Cavid yaradıcılığında "məhəbbət ən böyük dindir" ideyası.		onlayn
	Kollokvium Testlər			onlayn
	Aralıq qiymətləndirmə			
	Cəmi		45	

Videodan istifadə və dərslin lentə alınması

MS Teams platforması üzərindən aparılan onlayn/video dərslərin lentə yazılması tövsiyyə olunandır. Bu müəyyən səbəblərdən (internet problemi)dərse qoşula bilməyən tələbələr üçün materialın əlçatan olmasını təmin edə bilər. Əlbəttə ki, video dərslin/materialın müəllimin icazəsi olmadan digər platformalarda paylaşılması, yüklənməsi yol verilməzdir. Tələbələrə bu haqda məlumatın öncədən verilməsi arzu olunandır.

Görüntünün təmin olunması:

Tələbələr kameranın açıq olmasına qoyulan tələblərlə tanış olmalıdırlar. Onlar bilməlidirlər ki, müəllim ehtiyac və uyğun bildiyi vaxtlarda kameranın açıq olmasını tələb edə bilər. Bu səbəbdən onlar uyğun kameranı yerləşdirməlidirlər.

Müəllif hüquqları

Tədris formasını və istifadə olunan dərs materiallarının elektron olduğunu nəzərə alaraq, tədris materiallarının müəllif hüquqlarının qorunmasına nəzarət etmək tövsiyyə olunandır. İstifadə olunan bəzi materialların müəllimin əqli məhsulu olduğunu da nəzər alaraq, onların müəllifin icazəsi olmadan paylaşılmasının da qarşısı alınmalıdır.